

Europees recht – HC 7a - 07/01/19 – Het complete systeem van rechtsbescherming in de EU

Publieke handhaving door de Commissie gaat via art. 258 VWEU. Het idee hierachter is dat er een mogelijkheid moet zijn voor de Commissie om haar autoriteit op het EU-gebied te laten werken. Het artikel geeft hier een expliciet mandaat voor, mocht een lidstaat een verdrag niet nakomen mag de Commissie ingrijpen. De Commissie is de vertegenwoordiger van het publieke belang van de EU. Er is nog een select clubje met 28 leden wat dit eigenlijk ook kan doen, namelijk lidstaten zie hiervoor (art. 259 VWEU). Het systeem van art. 258 VWEU bestaat uit twee fases:

- *Pre-litigieus*: voordat er begonnen wordt aan officiële ten laste leggingen moet er eerst melding gegeven worden aan een lidstaat dat er wat verkeerd gaat. Dit doet de Commissie. Als de lidstaat vervolgens doet wat de Commissie van haar vraagt om te doen kan het hiermee af gedaan zijn. Het doel van de procedure is namelijk nakoming door de lidstaat. De eindfase van deze fase is een met redenen omkleed advies, wanneer de lidstaat het er niet mee eens is en niet luistert. Wanneer een lidstaat hier dus niet op in gaat kan de zaak aanhangig gemaakt worden bij het HvJEU.
- *Litigieus*: de zaak vanaf het moment dat het aanhangig gemaakt wordt bij het HvJEU.

Tot nu toe gaat de rechtsbescherming vooral over het EU recht met betrekking tot de lidstaten. Wanneer de rechtsbescherming betrekking heeft op handelingen van de EU zelf, is de zaak “**Les Verts**” van belang. In Nederland is het best makkelijk om belanghebbende te zijn in een bestuursrechtelijke procedure. Je kan dan een bezwaar indienen of in beroep gaan. Echter, tegenover deze lage drempel staat dat de Nederlandse bestuursrechter terughoudend handelt. Dit is in bijvoorbeeld Duitsland anders en verschilt per land nogal. In de zaak “Les Verts” komt de toetsing op Europees niveau naar voren in art. 263 VWEU.

Art. 263 VWEU

Art. 263 VWEU is een groot artikel maar bijna alles staat erin. In het artikel zit een zekere opbouw en staat wie mag vragen om welke handelingen te toetsen aan welke normen onder welke voorwaarden. Een voorvraag die je je altijd moet stellen en even kort moet aanstippen is de bevoegdheid van de rechter, ga je naar het Hof of naar het Gerecht, dit is terug te vinden in het verdrag.

Vervolgens (stap 2) wordt in het artikel duidelijk welke **handelingen** getoetst mogen worden. Daarna worden er drie categorieën partijen genoemd in het artikel die naar het HvJEU kunnen, dit zijn:

- *Bevoorrechte partijen*: hier vallen de lidstaten, de Raad, het Europees parlement en de Commissie onder. Deze hebben onbeperkte beroepsrechten omdat zij onderdeel zijn van het totstandkomingsproces van Europese handelingen. Ze hoeven dus ook *geen partij* in de zaak te zijn.
- *Semi-bevoorrechte partijen*: hier vallen de Rekenkamer, de Europees Centrale Bank en het Comité van de Regio's onder. Deze instellingen van de EU hebben een functioneel beroepsrecht. Zij kunnen art. 263 VWEU inroepen om onbevoegdheden verdedigen. Ze mogen alleen opkomen voor hun *eigen belang*.
- *Natuurlijke en rechtspersonen*: Zij hebben slechts onder zeer specifieke omstandigheden het recht om het Europees recht aan te vechten als zodanig. Onder deze categorie in art. 263 lid 4 VWEU valt nog een tweede deling te maken, namelijk:
 - *Adressant*: de handeling is aan jou gericht. (dan hoef je de stappen rechtstreeks en individueel geraakt op een casus niet toe te passen!)
 - *Niet adressant maar wel rechtstreeks en individueel geraakt*: deze begrippen kunnen als volgt worden uitgelegd:
 - *Individuele geraaktheid*: allereerst heb je hiervoor een *subjectief criterium*. Voor dit aspect kan de verkoper van clementine uit de “**Plaumann**”-zaak worden vergeleken met de verkoper van wijn in de “**Cordorniu**”-zaak. Waarom verschillen deze? Codorniu kon de zaak aanvechten terwijl dit voor Plaumann niet mogelijk was. In ro. 14 van de “Plaumann”-zaak wordt het begrip “individuele geraaktheid”

uitgelegd. Hierbij is “zekere bijzondere hoedanigheden” of “bijzondere feitelijke situatie” een *subjectief* criterium. Het verschil met de “Codorniu”-zaak was dat Codorniu de merknaam van tevoren al had. Het HvJEU zegt dat de Commissie bij de totstandkoming van deze verordening had moeten weten dat deze individu bijzondere rechten heeft binnen de EU ten aanzien van Grand Courment en deze persoon dus zal raken. Codorniu had dus al iets gedaan om anders te zijn dan de andere marktdeelnemers.

Daarnaast is er ook nog een *objectief* criterium. Deze staat beschreven in de “**Töpfer**”-zaak. In deze zaak ging het om de invoer van maïs in Duitsland. Duitsland had de invoerrechten voor maïs op 0% gezet. Dus alle maïs importeurs in Duitsland gingen maïs inkopen. De douaneambtenaar had hierin echter een fout gemaakt en probeerde dit terug te draaien. De Commissie geeft vervolgens toestemming aan Duitsland om met terugwerkende kracht de invoerheffingen van maïs weer omhoog te brengen. Er was een gesloten groep mensen die de aanvragen echter al hadden ingevoerd en waren daarmee anders dan alle andere maïs importeurs in de EU. Het waren hier dus feitelijke omstandigheden die de groep importeurs anders maakten dan de rest. Dit is een voorbeeld van objectieve factoren.

- *Rechtstreekse geraaktheid*: dit betekent dat de rechtspositie (plichten of rechten) van een individu of bedrijf wordt veranderd door de Europese handeling als zodanig. Ook is er geen andere handeling van de lidstaten of de EU nodig om deze situatie te laten ontstaan. De rechtstreekse geraaktheid is een twee-stap raket. Bij de eerste trap ziet op de aard van de handeling. Richtlijnen vallen hier altijd buiten maar verordeningen en besluiten kunnen eventueel wel rechtstreeks raken. De tweede trap ziet op wie de handeling gericht is en behoort de eisende partij tot deze categorie? Zo niet, dan is er geen rechtstreekse geraaktheid.
- *Niet adressant van een regelgevende handeling die hem/haar rechtstreeks raakt en geen uitvoerende maatregelen met zich mee brengt (nodig heeft)* > is toegevoegd als een soort compromis. Hierbij is de zaak “**Jégo Quéré**” van belang. Je hoeft in dat geval niet te laten zien dat je individueel geraakt bent, maar wel rechtstreeks. Dit is een lagere eis en moet dus gaan om een regelgevende handeling!

Europees recht – HC 7b - 08/01/19 – Q&A en overzicht

Objectieve rechtmatigheid

Hoe moet ik het plaatsen t.o.v. de andere doorwerkingsmechanismen?

Het belangrijkste is dat er bepalingen uit de richtlijnen zijn die eigenlijk niet voldoende duidelijk zijn (bijvoorbeeld MER-richtlijn). Er zit een zekere beoordelingsmarge in de bepalingen. De bepaling kan geen rechtstreekse werking hebben wanneer deze niet voldoende duidelijk is. In zowel de “**Kraaijeveld**” als “**Janecek**”-zaak ging het om dergelijke bepalingen. Het HvJEU bepaalde uiteindelijk dat een individu zich op de bepaling kan beroepen om zo te laten toetsen of de lidstaat binnen de grenzen van haar *beoordelingsmarge* is gebleven. Dit is eigenlijk gewoon rechtstreekse werking. Het boek zegt echter dat de bepaling niet voldoende duidelijk is en het dus geen rechtstreekse werking kan zijn maar dat de individu zich toch kan beroepen op de bepaling. Het boek noemt dit de objectieve rechtmatigheid.

Burgerschap

Wat is de verhouding Richtlijn – Verdrag?

Het gaat hier met name om Richtlijn 2004/38. Art. 45 VWEU gaat over het vrij verkeer van werknemers maar in Richtlijn 2004/38 worden ook bepaalde rechten aan werknemers gegeven. Waaraan moet je toetsen? Het meest algemene antwoord hierop is dat je altijd eerst naar de *Lex specialis* moet kijken. Als er een specifieke regeling is die van toepassing is op het geschil, pas je die toe. Valt het buiten de reikwijdte van de secundaire wetgeving, val je terug op het verdrag.

Hoe verhouden “Grzelczyk” en “Bidar” zich tot elkaar?

Beide zaken worden onder het Verdrag beoordeelt en niet onder een Richtlijn. In ro. 39 van het “Grzelczyk”-arrest zegt het HvJEU dat het onderwerp (bijstand) in de desbetreffende zaak buiten de reikwijdte van de Richtlijn valt dus ga je terug naar het Verdrag en valt het onder art. 18 VWEU. In de “Bidar”-zaak gaat het om een situatie die niet te vergelijken valt met een situatie die bedoeld is onder de Richtlijn.

Goederen

In het schema staan twee categorieën van belemmeringen, bestaan alleen deze twee?

In het schema in het boek staan inderdaad maar twee categorieën maar dit is een versimpeling van de werkelijkheid. In de “**Keck**”-zaak geeft het HvJEU duidelijk aan dat er veel vormen van belemmering mogelijk zijn, het productvereiste is daar een van. Er zijn meer belemmeringen mogelijk dan producteisen en verkoopmodaliteiten.

Hoe werkt horizontale werking nou voor goederen?

Het HvJEU vindt een manier om de horizontale werking van het vrij verkeer van goederen een beetje te by passen in de zaken “**Spaanse aardbeien**” en “**Schmidtberger**”. Het HvJEU heeft een weerstand tegen de horizontale werking van het vrij verkeer van goederen.

Fundamentele rechten/algemene beginselen

Wanneer zijn lidstaten verplicht om zich aan het Handvest te houden?

Dit staat in het Handvest. Wanneer ze uitvoering geven aan het Europees recht zijn de lidstaten verplicht om zich aan het Handvest te houden. Hierbij is de zaak “**Akenberg**” van belang. Het HvJEU zegt in dit arrest dat er gekeken moet worden naar de reikwijdte van het Europees recht. Het HvJEU wil hiermee garanderen dat er nooit een situatie kan zijn waar in een Europeesrechtelijke situatie iemand onbeschermd is door het Handvest.

Heeft het Handvest horizontale werking?

Uit het VEU blijkt dat het Handvest vooral alle algemene beginselen vastlegt. Het HvJEU heeft al vanaf het begin gezegd dat het Handvest in principe horizontale werking kan hebben omdat het raar zou zijn als Lidstaten bij elkaar komen en een stukje soevereiniteit afgeven maar vervolgens de kernwaarden een beetje aan de kant zetten.

Zijn er ook meer algemene beginselen dan discriminatie?

Ja, echter, om in een situatie te komen die onder het Handvest valt is voor een horizontale situatie best lastig.

Mededinging

Hoe zit het ook weer met exclusieve en selectieve distributienetwerken?

Bij elke vraag over coördinatie moet als eerst de vraag worden gesteld of het gaat om een mededingingsbeperking naar strekking is. Zo ja, dan is deze verboden. Zo nee, moet er gekeken worden naar de gevolgen van de coördinatie om te kunnen bepalen of de mededinging daadwerkelijk wordt beperkt. Bij exclusieve distributiesystemen is het in principe zo dat deze negatieve gevolgen heeft voor de mededinging (intrabrand concurrentie) want er is maar één aanbieder van een bepaald product in een bepaald gebied. Ook kunnen er positieve gevolgen zijn. Zodra er mogelijk positieve gevolgen voor de mededinging zijn zegt het HvJEU dat de concrete gevolgen altijd onderzocht moeten worden. Hier zijn twee uitzonderingen op: absolute territoriale bescherming (er is geen enkele mogelijkheid waarop concurrenten kunnen concurreren binnen het exclusieve territoriale gebied) en verbod op passieve verkoop (hangt vaak samen met het eerste punt en komt erop neer dat je als exclusieve distributeur nooit mag leveren aan klanten buiten je distributie gebied, wanneer iemand van buiten Groningen speciaal naar jou toe komt voor de koop van een Rolex horloge hoeft je deze niet te weigeren). Bovengenoemde punten zijn strekkingsbeperkingen.

Korte herhaling van markt afbakening.

Het arrest “**United Brands**” is hier van belang. Er wordt onder andere gekeken naar de karaktereigenschappen en de inwisselbaarheid.

Tips voor het tentamen

Als u wordt gevraagd om iemand te adviseren, geef een advies.

Sommige vragen bestaan uit een materieel gedeelte en een “wat moet ik doen” gedeelte, bespreek beide in het antwoord.

Lees de instructies op het voorblad.

Schrijf ook duidelijk en leesbaar. Houdt het relevant.